

Els goigs de 'Pasca' amb pandero al veïnat d'Esclet de Cassà de la Selva¹

Jaume Ayats
Gianni Ginesi

Museu del Montgrí i del Baix Ter

Cantar els goigs de Pasca tot fent una capta per les cases d'un veïnat rural durant la nit de Pasqua era la manera més habitual de denominar i de fer, a una gran zona nord-oriental de Catalunya, el que de forma genèrica es coneix amb el nom de *caramelles*. Ja en teníem constància de treballs precedents (com ara en l'IPEC-Anàlisi 2000-2001 "Les músiques en la vida de la gent del Baix Ter i del Montgrí des de 1850"), però la novetat ha estat localitzar un grup d'homes que avui en dia continua interpretant un ampli repertori après en aquestes circumstàncies, i que l'interpreten amb l'acompanyament inexcusable dels ritmes dels panderos: són Els Tranquils de Cassà de la Selva, cinc homes de més de setanta anys que a finals dels anys vuitanta varen decidir reprendre les cançons que de petits havien après, gairebé tots al veïnat d'Esclet, amb les colles de cantadors de la vetlla de Pasqua. En els anys cinquanta, un cop casats, tots varen anar abandonant l'activitat, que varen re-

prendre (amb un punt de nostàlgia) a la ratlla de la jubilació, i ara ja fora del dia i de la situació.

L'oportunitat que se'ns oferia era clara: podíem obtenir el testimoni sonor, però també el testimoni social, vivencial, gestual i instrumental d'una activitat que a la majoria d'indrets de les comarques nord-orientals ja havia anat desapareixent entre els primers anys del segle xx i l'esclat de la guerra l'any 1936. Era una ocasió única per

situar molts altres testimonis vagues que havíem conegut en altres indrets. Però, a més, és insòlit en l'àmbit català poder escoltar un grup d'homes que canten de manera responsorial, a una veu i amb la presència de la percussió dels panderos, un repertori narratiu ampli i divers (que va molt més enllà del que habitualment entenem per "goigs", que abasta una varietat de balades de temàtica religiosa i miraculosa, i també textos creats al mateix poble, a la manera dels repertoris improvisats de corrandes), i amb una estètica de les veus que es connecta de seguida amb tradicions orals avui dia gairebé oblidades. No és gens habitual en l'àrea ibèrica trobar el pandero com a instrument de grups masculins (gairebé per tot s'afirma que és un instrument exclusivament femení, com ara en les cançons de pandero per a la capta en comarques occidentals de Catalunya), i també és rara en l'à-

Els caramellaires cantant. Fotografia: Gianni Ginesi (2002).

Caramellaire posant cera al pandero abans de tocar. Fotografia: Gianni Ginesi (2002).

rea mediterrània una activitat de cant baladístic en boca d'un grup masculí (fet en canvi habitual en les comarques catalanes nord-orientals, tal i com hem pogut anar mostrant a partir de diverses recerques).

Tot això ens ha conduït a emprendre un estudi descriptiu i documental metòdic sobre l'activitat, les circumstàncies, els instruments i les tècniques percussores. A més, és clar, d'aplegar en enregistraments i documents audiovisuals la notable varietat de les seves interpretacions.

A partir d'un treball de camp que ha combinat les entrevistes personalitzades amb les sessions de grup, hem pogut anar establint els detalls de l'activitat amb tots els components festius i socials d'aquesta capta nocturna per les cases de l'àrea rural. I han anat sorgint els diversos elements de l'acte, com ara: la constitució i visualització dels diversos grups masculins de joves; les relacions de gènere (amb sorpreses com ara alguna noia vestida de noi); la construcció, resultat del mateix

recorregut, de l'espai de la comunitat rural; les discrepàncies entre les actituds dels joves i les dels poders religiosos; o també el vincle que aquesta activitat representava amb les generacions precedents, a més de la nostàlgia i el record personal que ha motivat la "represa" dels darrers anys. Al mateix temps, hem pogut determinar la importància d'un ampli repertori compartit que es conservava en llibretes manuscrites a les quals hem tingut accés, i que mostra una situació de cant narratiu col·lectiu molt poc coneguda. A la vegada, s'ha fet evident com aquest repertori obeïa a unes sòlides pràctiques orals que sorprenen sobretot pel que fa a les estructures rítmiques i als acompanyaments amb els panderos, i a l'elaboració melòdica i tímbrica dels cants. La dimensió dels panderos (uns 30 cm de diàmetre) amb *llaunetes* a la riscla i cascavells enfilats, i les tècniques gestuals amb què els fan sonar, ja són, per si sols, una descoberta insòlita dins del panorama català.

Després d'aquesta recerca acotada en el temps i en el testimoni d'un grup molt concret de cantadors, hem sabut que en zones veïnes del mateix pla hi havia altres cantadors que havien participat en grups diversos, i més exemples de llibretes manuscrites. El treball intensiu amb Els Tranquils de Cassà ens permet, ara, d'exemplar el panorama amb el testimoni i el record més difús d'altres persones que havien

format part de grups de goigs de Pasca. En conjunt, hem pogut aplegar prou informacions i prou varietat de testimonis enregistrats com per preparar una descripció extensa i documentada d'aquesta activitat que es donava pràcticament per oblidada des de fa força dècades. D'altra banda, les descripcions musicals i els enregistraments sonors ens permeten abordar estudis d'anàlisi rítmica i d'estètiques de la veu en un camp fins ara pràcticament inèdit.

1. IPEC-Documentació (2002).